

Razvoj poljoprivrede u Istarskoj županiji

Vrh, Doris

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:813275>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-18**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Doris Vrh

Razvoj poljoprivrede u Istarskoj županiji

Završni rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Doris Vrh

Razvoj poljoprivrede u Istarskoj županiji

Završni rad

JMBAG: 0303013724

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor / Mentorica : izv. prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2019.

IZJAVA AKADEMSKE ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Doris Vrh, kandidatkinja za prvostupnicu ekonomije, smjera Management i poduzetništva ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, 2019.godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Doris Vrh dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli , kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Razvoj poljoprivredne u Istarskoj županiji koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjelovit tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnoj internetskoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljene na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenog, slobodnog pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli _____, rujan. 2019.

Potpis

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. POLJOPRIVREDA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	2
2.1. Povijesni pregled razvoja poljoprivrede	2
2.2. Prirodni uvjeti za razvoja poljoprivrede	3
2.3. Agrarna struktura Istarske županije	5
2.3.1. <i>Biljna proizvodnja</i>	5
2.3.2. <i>Stočarska proizvodnja</i>	10
3. INSTITUCIJE U FUNCiji RAZVOJA POLJOPRIVREDE U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	15
3.1. Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolovstvo i vodoprivredu Istarske županije	15
3.2. Agencija za ruralni razvoj Istre	18
3.3. Institut za poljoprivredu i turizam	20
4. PROGRAMI RAZVOJA POLJOPRIVREDE U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	22
4.1. Program poticanja višegodišnjih nasada	22
4.2. Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije	23
5. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA.....	27
6. POVEZANOST RURALNOG TURIZMA I POLJOPRIVREDE	32
7. ZAKLJUČAK.....	38
LITERATURA	40
POPIS SLIKA I TABLICA	42
SAŽETAK.....	43
SUMMERY.....	44

1.UVOD

Poljoprivreda je jedna od najstarijih ljudskih djelatnosti. Zadaće poljoprivrede jesu opskrba domaćeg stanovništva, opskrba industrije sirovinama poljoprivrednog porijekla te izvozna funkcija. Cilj završnog rada je analizirati odabrana obilježja poljoprivrede Istarske županije, s naglaskom na ulogu institucionalnog mehanizma u poticanju razvoja poljoprivrede.

Završni rad se, pored Uvoda i Zaključka, sastoji od pet poglavlja.

U drugom je poglavlju dan povijesni pregled razvoja poljoprivrede u Istarskoj županiji, prikazani su prirodni uvjeti razvoja poljoprivrede te su prikazani odabrani aspekti razvoja suvremene poljoprivrede u županiji.

U trećem poglavlju navedene su institucije koje djeluju na području Istarske županije čiji je cilj i svrha poslovanja da planiranjem i provođenjem raznih programa pridonose daljnjem razvoju poljoprivredne proizvodnje u Istri.

Četvrto poglavlje razmatra programe razvoja poljoprivrede koji pridonose razvoju i proširenju poljoprivrede. U ovom poglavlju opisuju se dva programa: Program poticaja višegodišnjih nasada i Strateški program ruralnog razvoja.

U petom su poglavlju prikazane specifičnosti ekološke poljoprivrede u odnosu na konvencionalnu poljoprivrede te je dan osvrt na ekološku poljoprivredu u Istarskoj županiji.

Šesto poglavlje ukazuje se na važnost povezivanja ruralnog turizma i poljoprivrede u Istre. Govori o tipovima objekata koji su nude na ruralnom području Istre, koji svojom bogatom ponudom produljuju turističku sezonu.

U izradi ovog rada korištene su: induktivna metoda, deduktivna metode, metoda analize, statistička metoda.

2. POLJOPRIVREDA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

2.1. Povijesni pregled razvoja poljoprivrede

Proces brže transformacije hrvatske poljoprivrede započeo je potkraj 1950-tih godina i trajao je 20-tak godina. U tom su razdoblju ostvarene visoke stope raste proizvodnje, priroda u biljnoj i stočnoj proizvodnji, produktivnosti rada i sl. Međutim, u posljednja dva desetljeća fizički volumen poljoprivredne proizvodnje kreće silaznom putanjom. Uzroka tome imama, dakako, više: usitnjeni i parcelizirani posjedi, porast neobrađenih površina, ratna zbivanja, nedovoljne investicije u poljoprivredu, neadekvatne pojedine mjere agregatne poljoprivrede i sl.¹

Poljoprivreda je u Istri još od najstarijih vremena bila važna gospodarska grana i glavno zanimanje ovdašnjih stanovnika. Povoljan geografski položaj, pitomi teren, plodna zemlja, brojni slatkovodni vodotoci, ali i blizina mora, utjecali su na razvoj poljoprivredne proizvodnje. Od rimskih vremena postoje pisani podaci o razvoju i strukturi poljoprivrede u Istri. Najzastupljenije poljoprivredne kulture toga vremena bile su žitarice, masline i vinova loza. U bizantskom razdoblju doneseni su prvi agrarni zakoni (VII. st.) kojima se reguliraju odnosi među subjektima u proizvodnji i daju smjernice za razvoj poljoprivrede. Dolaskom Slavena stočarstvo zauzima sve važnije mjesto. Epidemije kuge i ratna zbivanja između XIV. i XVII. st. u nekoliko su navrata desetkovale stanovništvo Istre. Mletačke vlasti provodile su organiziranu kolonizaciju Istarskog poluotoka sa izbjeglicama iz područja koja su bila zahvaćena ratom s Osmanlijama (Dalmacija, Crna Gora, Bosna, Albanija i Grčka). Također, Austrijske vlasti su provodile kolonizaciju unutrašnjih dijelova Istre sa doseljenicima iz kontinentalnih krajeva monarhije (Gorski kotar, Lika, Kordun,). Doseljenicima je dodjeljivana zemlja izvan naseljenih mjesta za obrađivanje.

Svojim dolaskom doseljenici su donosili nove sorte poljoprivrednih kultura te utjecali na promjenu u strukturi poljoprivrede jačanjem stočarstva. Naseljeni Grci sa sobom donose vinovu lozu sorte Malvazija, koja je dobila ime po grčkom otočiću Monemvasija (grč. monem-jedini, emvasia-prolaz/ulaz) uz obale poluotoka Peloponeza. Kasnije će vino proizvedeno od te loze postati jedan od najcjenjenijih autohtonih istarskih poljoprivrednih proizvoda.

¹ Barić, V., u: Čavrak, V. (ur.) (2011) : Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura, Zagreb, 2011, str.174.

U Istri do sredine XX.st. poljoprivreda je bila glavna gospodarska djelatnost, a do kraja XX.st. njezin je udio u gospodarstvu Istarske županije pao na manje od 10%. Premda je imala povoljne prirodne uvjete za razvoj, vrlo se sporo razvijala zbog intenzivnih procesa deagrarizacije i depopulacije sela koji su bili poticani gospodarskom politikom od 1945. do 1990-ih. Površina poljoprivrednih zemljišta u Istri stalno se smanjuje zbog nekorištenja, urbanizacije, izgradnje infrastrukture i gospodarskih objekta, pa su od 1970-ih oranične površine smanjene za 30%. Glavni su poljoprivredni proizvođači obiteljska gospodarstva, koji posjeduju više od 80% ukupne poljoprivredne površine, a najvažnije su gospodarske djelatnosti vinogradarstvo i vinarstvo. Stočarstvo (govedarstvo, peradarstvo, svinjogojstvi, ovčarstvo), maslinarstvo (maslina, maslinovo ulje), povrćarstvo, ratarstvo, proizvodnja ukrasnog i krmnog bilja te sjemenarstvo.

Razvoj istarske poljoprivrede ograničavaju nemogućnosti intenzivne poljoprivrede zbog zaštite podzemnih i nadzemnih voda i mora, neizgrađena infrastruktura za navodnjavanje, nerazvijena preradbeni industrija, neorganiziranost proizvodnog sustava, rizik od šteta zbog prirodnih nepogoda (suša, niske zimske temperature), nerazvijenost tržišne infrastrukture. Budući da se u svojoj djelatnosti koristi zemljištem i prirodnim prostorom, bitan je čimbenik njihove zaštite i razvitka, pa njezina važnost prelazi granice mjerljive ekonomskim i proizvodnim pokazateljima.²

2.2. Prirodni uvjeti za razvoja poljoprivrede

Istarska županija smještena je na krajnjem sjeverozapadu Republike Hrvatske. Na sjeveru graniči sa Slovenijom, na istoku i jugu s Primorsko-goranskom županijom, a na zapadu ima morsku granicu s Italijom. Geografski zauzima najveći dio Istre – najprostornijeg (3.476 km²) jadranskog poluotoka.

Reljefno, pedološki i geomorfološki prostor se dijeli u četiri osnovne cjeline:

1) najveće i najniže priobalno područje tzv. Porečko-pulske ploče (ili ravnjaka zapadne i južne Istre), koju obilježava izmjena većih ravnijih kompleksa i brežuljaka čija učestalost postaje sve veća pomicanjem u unutrašnjost;

² Prema: Miletić, A.; Lalić, D. (2019): Poljoprivreda Istarske županije <http://www.istrapedia.hr/hrv/663/poljoprivreda/istra-a-z/> (25.08.2019)

2) središnji brdski dio Istre obilježen vrlo razvijenim reljefom,

3) najviše područje pretplaninskog i planinskog masiva Ćićarije i Učke na krajnjem sjeveroistoku Županije;

4) područja polja i dolina – Čepičko polje i Krapanjsko polje te doline uz riječne tokove Mirne, Raše, Boljunčice i Pazinskog potoka.

Reljefne/pedološke/geomorfološke cjeline okvirno odgovaraju i tradicionalnoj podjeli Istre, istim redoslijedom na : Crvenu Istru (ravnjak, karakteriziran tlom „crvenicom“, krški porozan pa nema površinskih vodotoka); Sivu Istru (središnji dio, „siva“ flišna tla, vodonepropusna tla, erozija, površinski (bujični) vodotoci, razvijen reljef); te Bijelu Istru (reljefno najviše područje Ćićarije i Učke, s vapnenačkim „bijelim“ grebenima, vodopropusni krš).

Najveći dio Istarske županije je vodopropusni krš, pa veći površinski vodotoci postoje samo u području „Sive Istre“. Zbog velike propusnosti pokrovnog sloja podzemlje je izrazito osjetljivo na onečišćenje s površine, zbog čega je oko 70% površine pod nekim režimom vodozaštite. U najširem smislu, sve podzemne i površinske vode u Istri pripadaju Jadranskom slijevu. Iako su stvarna priljevna područja rijeka i pripadajućih izvora kompleksna i uvjetovana vrlo zamršenom mrežom veza, kao glavni drenažni sustavi (sljevovi) standardno se izdvajaju: slijev Dragonje, slijev Mirne, slijev Pazinčice, slijev Raše i Boljunčice, slijev zapadne obale Istre, slijev južne Istre; slijev priobalnih izvora u Kvarnerskom zaljevu. U interpretaciji hidrogeologije Istre pojavljuje se nov pojam centralno-istarskog vodonosnika, koji kao retencija prihranjuje krška izvorišta u slijevu Mirne i Raše te zapadnu i južnu Istru. Područje krša Istarske županije ima vrlo bogato podzemlje: od oko 115.000 speleoloških objekata registriranih u svijetu, više 8.500 nalazi se u RH, od čega čak oko 2.000 u Istri. Klimatološki ima sredozemnu klimu duž obale, koja se pomicanjem u unutrašnjost mijenja u submediteransku, a zbog blizine planina i Alpa i u kontinentalnu odnosno pretplaninsko-kontinentalnu klimu.

Konkretnije, najveći dio područja Županije karakterizira razmjerno ugodna za život vrlo povoljna klima: topla i suha ljeta, blage i ugodne zime, velik broj sunčanih dana (do 2.800 sati na godinu), relativno male godišnje temperaturne varijacije zraka dok je najniža temperatura mora u ožujku i iznosi oko 10°C a najviša u kolovozu, oko 25°C. Tlo se u pravilu ne ledi.³

³ IŽ (2011): Županijska razvojna strategija 2011-2013, http://www.istra-istria.hr/uploads/media/ZRS_Istarske_zupanije_2011_-_2013_-_Materijal_za_Skupstinu_IZ.pdf; Istarska razvojna agencija (27.08.2019)

2.3. Agrarna struktura Istarske županije

Istarska županija se sastoji od ukupno 169,000 ha poljoprivrednog zemljišta. U tu brojku ubrajamao obradivo zemljište i pašnjake. Obradivi dio poljoprivrednog zemljišta iznosi 82,000 ha, a pašnjaci se protežu na veličini od 87,500 ha. Veći dio tog zemljišta je u privatnom vlasništvu čak 72%, dok je preostalih 28% u državnom vlasništvu. Prosječna veličina obradive parcele je 0,22 ha. To su jako male parcele, te otežava primjenu obrade suvremenim tehnikama i tehnologijama u procesu proizvodnje. Najveći udio OPG-a otprilike njih 68% imaju posjede manje od 5 ha poljoprivrednog zemljišta. Njih 20% imaju posjede veličine od 5-10 ha poljoprivrednog zemljišta a manji dio otprilike 12% OPG-a ima poljoprivredna zemljišta veća od 10 ha. U upisniku poljoprivrednih proizvođača registrirano je 5770 OPG-a, od kojih otprilike 1000 živi isključivo od poljoprivrede.⁴

Trenutna agrarna struktura vrlo je nepovoljna za intenzivan razvoj suvremene i specijalizirane poljoprivredne proizvodnje i predstavlja osnovnu prepreku postizanju proizvodnje konkurentne s poljoprivredom EU. Izrazito su nepovoljne veličine posjeda i usitnjenost parcela, te je rascjepkanost posjeda jedna od osnovnih prepreka racionalnijem korištenju proizvodnih potencijala.

2.3.1. Biljna proizvodnja

Biljna proizvodnja je osnova cijelokupne poljoprivredne proizvodnje koja se odvija na obradivom zemljištu. Dvije su osnovne specifičnosti biljne proizvodnje po kojima se ona razlikuje od stočarstva i ostalih proizvodnji, a to je ovisnost o površini zemljišta i činjenicama da se može odvijati samo u jednom sloju. Stoga se teži što većem iskorištavanju raspoloživih zemljišnih površina i postizanju što većih prinosa po jedinici površine.

Ratarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem poljoprivrednog bilja na oranicama. Uobičajen je dvopoljni plodored: jedne godine žitarice (pšenica ili ječam), a druge godine okopavina (kukuruz). Ratarsku proizvodnju u Istri karakterizira uzgoj sljedećih kultura: pšenice, ječma (žito, škandēja, šestored), kukuruza i lucerne (rabašpanja).

⁴ Prema: AZRRI (31.03.2009) :Poljoprivredni dosezi u Istarskoj županiji; , <https://www.slideserve.com/jacoba/republika-hrvatska-istarska-upanija-upravni-odjel-za-poljoprivredu-umarstvo-lovstvo-ribarstvo-i-vodoprivredu-i-az> ; Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo , ribolovstvo i vodoprivredu Istarske županije i Agencija za ruralni razvoj Istarske županije ; str.3 (29.08.2019)

Te se kulture, unatoč nižim proizvodnim i financijskim efektima, na istoj oranici pojavljuju u plodoredu prosječno svake druge godine.

Razlozi su za to:

1. Organizacijsko-proizvodna struktura gospodarstava. Velika većina gospodarstava nije specijalizirana, već su u njima zastupljene većina biljnih i nekoliko stočarskih proizvodnji. U takvu je sustavu biljna proizvodnja podređena, osim zadovoljenja naturalnih potreba domaćinstava, ponajprije potrebama stočarske proizvodnje.

2. Nedostatak stručno-tehničke pomoći, organizirane tržišne infrastrukture i povoljnih financijskih impulsa kojima bi se proizvođačima olakšalo uvođenje novih kultura i zajamčio plasman. Stoga, unatoč nižim prinosima i zaradama, proizvođači se odlučuju za tradicionalnu proizvodnju.

3. Nestabilnost gospodarstva tokova koja uvjetuje znatna variranja ponude i potražnje te cijene na lokalnom tržištu.

4. Ekološki čimbenici koji karakteriziraju ratarsku proizvodnju na prostoru Istre – loš raspored godišnjih oborina i učestala pojava ljetnih suša, što nije nadomješteno širom primjenom sustava za navodnjavanje, ograničava uvođenje intenzivnijih i profitabilnijih kultura, zatim sitne, razbacane parcele dosta udaljene od gospodarskih dvorišta te plitak zemljišni sloj na oko 40% svih oranica. Prosječni prinos zrna pšenice kreće se od 2,8 do 3,2t/ha, zrna ječma od 2,3 do 2,7t/ha, zrna kukuruza od 2,2 do 3,2t/ha, a sijeno lucerne daje prosječan prinos od 4,1 do 4,7t/ha. Evidentirani prinosi daleko su ispod potrebnih da bi uzgoj tih kultura bio isplativ, što znači da većina gospodarstava u njihovoj proizvodnji ostvaruje gubitak⁵.

Povrćarstvo je grana poljodjelstva koja se bavi uzgojem (sjetva, njega, berba), prijevozom, doradbom i preradbom povrća. Na području Istre povrće se proizvodi na oranicama i vrtovima. Većim dijelom se povrće uzgaja na otvorenom a manjim dijelom u zaštićenom prostoru (staklenici, platenici).

U vrtovima (povrtnjacima) i okućnicama ono se od davnine uzgajalo. Uglavnom su to bile male površine (do nekoliko stotina m²) i to za vlastito kućanstvo. Ukoliko se dogodilo da je urod bio dobra višak proizvoda se prodavao na lokalnim tržnicama ili obližnjim gradovima.

⁵ Prema: Oplanić, M : Poljoprivredna proizvodnja, u: Milotić A.(ur.) (1997): Dugoročni program razvoja poljoprivrede u županiji Istarskoj do 2010. godine, Institut za poljoprivredu i turizam , Poreč, str.39.

Zbog porasta broja stanovništva, bolje prometne povezanosti Istre i drugih dijelova Hrvatske te razvoja turizma znatno se povećala potrošnja povrća. Povrće su sve više počeli proizvoditi specijalizirani proizvođači i na većim površinama (oranicama) isključivo za potrebe tržišta tijekom cijele godine.

U 1970. povrće se uzgajalo na 8895ha, a u 2000. na 10661ha. Proizvodnja tzv. izvansezonskoga povrća u zaštićenom prostoru također se znatno povećava, a zahtjevi tržišta utječu i na povećanje uzgoja različitih vrsta povrća. Nakon II. Svjetskog rata u Istri se uzgajalo desetak glavnih povrćarskih vrsta: krumpir, grah zrnaš, slanutak, luk, češnjak, kupus, kelj, lisnati kelj, repa i tikve. U novije se doba uzgaja još tridesetak vrsta: poriluk, šparoga, cvjetača, brokula, kelj papučar (prokulica), rotkvica, rotkva, rokulja, rajčica, paprika, patlidžan, krastavac, dinja, lubenica, tikvice, salata endivija, radić, artičoka, mrkva, peršin, celer, koromač, grašak, grah, mahunar, bob, špinat, blitva, cikla i matovilac.

Povrće se u Istri većim djelom uzgaja na južnom i zapadnom dijelu Istre. Jedan dio povrća se uzgaja i u središnjem dijelu Istre, a najmanji dio na istočnom dijelu poluotoka.. Najveće su površine pod povrćarskim kulturama u okolici Pule, Šišana, Ližnjana, Medulina, Pomera i Banjola, gdje blizina mora utječe na zimske temperature. Na tom području temperature su vrlo visoke i zimi, prava je rijetkost da temperature padnu ispod 0°C, a kad se spuste tako nisko to ne traje duže od 2 dana. Stoga je na tom području razvijena zimska i rana proljetna proizvodnja. U okolici Ližnjana proizvode se kupusnjače (kupus, kelj, cvjetača) i crveni radić za berbu zimi te znatne količine ranoga proljetnoga povrća (mladi luk, rana salata, rani kupus, mladi krumpir, rajčica, paprika, krastavac i tikvice) za prodaju u svježem stanju. U južnom djelu poluotoka su povrćem zasađene i znatne površine u zaštićenom prostoru (plastenici i staklenici). Prevladava plastenička proizvodnja, i to uglavnom tijekom zime. Zimi je najčešća kultura u plastenicima salata, a u rano proljeće i jesen rajčica, krastavac, tikvica i paprika. Dok u zapadnom dijelu poluotoka zbog veće opasnosti pojave nižih temperatura koje mogu oštetiti ili potpuno uništiti usjev, zimska proizvodnja povrća na većim površinama nije uobičajena. Uglavnom se proizvodi sezonsko (ljetno) povrće za potrebe lokalnoga stanovništva i turista.

Proizvodne se površine uglavnom nalaze u okolici većih gradova (Rovinj, Poreč, Novigrad i Umag). Na području Umaga tradicionalno se na velikim površinama uzgaja rajčica za potrebe pogona za preradbu rajčice. Povrćarska proizvodnja u središnjem dijelu Istre zbog klimatskih je prilika isključivo sezonska (ljetna proizvodnja).

Najveća povrćarska proizvodnja u tom dijelu organizirana je na Pazinštini i nešto manje na Žminjštini. Tu se tradicionalno uzgajaju kasni krumpir, luk, grah i kupus namijenjen za kiseljenje. U novije doba uzgaja se još mnogo dr. sezonskih vrsta (salata, blitva, špinat, mrkva, grah mahunar i dr.). U istočnom dijelu Istre povrćarska proizvodnja za potrebe tržišta nije uobičajena unatoč povoljnim prirodnim resursima.

To dokazuje i najveći nasad šparoga (100ha) u Europi, podignut na početku 1990-ih u dolini rijeke Raše, koji je nažalost nakon nekoliko godina uspješne eksploatacije napušten. Proizvodnja povrća u tom dijelu Istre ograničena je na male vrtove, najvećim dijelom za vlastite potrebe.

Vinogradarstvo i vinarstvo- Vinogradarstvo se u Istarskoj županiji opet počelo sve više razvijati i obnavljaju se stari nasadi. Od antičkih vremena Istra je bila poznata kao kraj lijepih vinograda i dobrog vina. Veliki se pomak dogodio potkraj XX. st., kada je veći broj manjih i srednje velikih proizvođača počeo primjenjivati nova tehnološka rješenja u proizvodnji vina i postigao njegovu vrlo visoku kakvoću. Na području vinarstva bilo je to razdoblje zamaha znanstvenoga, stručnog i edukativnoga rada. Kroz predavanja, savjetovanja, izložba vinari su imali priliku mnogo toga naučiti i izmjeniti iskustva. Najveća godišnja proizvodnja vina u Istri bila je zabilježena 1908., nakon obnove vinograda, a iznosila je 566119 hl. U drugoj polovici XX.st. prosječna je godišnja proizvodnja vina bila između 200000 hl i 350000 hl. Danas se u Istri godišnje proizvodi oko 260000 hl vina. Velika prednost vinogradarstva u Istri je pogodna klima i ostali prirodni uvjeti na tom području. Glavni nositelji razvoja vinogradarstva u Istri je porečki Institut za poljoprivredu i turizam, u kojem se odvija intenzivan znanstveno-stručni rad na polju vinogradarstva i vinarstva, ali i mnogobrojna obiteljska gospodarstva koja proizvode vrlo kvalitetna vina. U Istri je danas 2347ha vinograda, od toga je na 1513ha zasađena sorta malvazija istarska bijela. Uzgajaju se i druge autohtone sorte: teran, borgonja, hrvatica, muškati momjanski, muškati ruža porečki, te strane sorte: cabernet sauvignon, merlot, chardonnay, pinot bijeli, pinot sivi, pinot crni, a u manjem opsegu i ostale sorte.

Voćarstvo- Voćarska proizvodnja u Istarskoj županiji zastupljena je sa velikim brojem voćnih vrsta među kojima maslina zauzima posebno mjesto. Ova grana biljne proizvodnje je manje tradicijski zastupljena u uzgoju kod naših poljoprivrednika od ostalih grana biljne proizvodnje.

Lješnjak koji je do prije tridesetak godina krasio svaki istarski vinograd gotovo je nestao. Istra ima uvjete za uzgoj bresaka, trešanja, krušaka, jabuka, šljiva, jagoda i drugih voćnih vrsta. Najviše mješovitih voćnih nasada nalazi se na području Motovun tj. Kaldir. Tamo gotovo da nema obitelji koja se ne bavi uzgojom voća. Na tom području ima puno nasada trečnji, bresaka, šljiva, kruški i jabuka.

Maslinarstvo- Maslina je u Istri poznata više od 2500 godina. Kakvoća maslinovog ulja spada u sam svjetski vrh na što utječe sorta, klimatske prilike, metoda prerade, sustav uzgoja i primjene agrotehničkih sredstava. Jedna od najpoznatijih i najzastupljenijih u Istri je sorta masline zvana Istarska bijelica. To je autohtona istarska sorta koja daje prepoznatljivo ulje svježeg mirisa na zeleni plod masline, vrlo harmonično s usklađenom voćnosti, slatkoćom, gorčinom i izraženo pikantnosti. Poznate su u Istri i ostale sorte kao što su Istarska buža, te sjeverno talijanske sorte Leccino, Pendolino, Ascolana i Picholine.

Kada je riječ o tržištu i prodaji, potrebno je upozoriti da tržište maslinovog ulja u Hrvatskoj je još uvijek neorganizirano sa visokim udjelom sivog tržišta. Osim toga, veći dio maslinara drži maslinovo ulje kao dio vlastite strateške materijalne pričuve i na tržište plasira kao "staro" ulje prilikom obnove svojih pričuva. Još uvijek nazočan je nerazmjer između napora i aktivnosti koje se ulažu u unapređenje proizvodnje, prerade i kvalitete na jednoj strani i nedovoljnog rada u područjima organizacije tržišta proizvoda od masline (maslinovog ulja i stolnih maslina), poslovnog organiziranja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave maslinarskom proizvodnjom i marketinga za proizvode od masline na drugoj strani. U sljedećem razdoblju jedna važnih zadaća je stvaranje robne marke maslinovog ulja Istre (brand) kao zbroj svih opipljivih i neopipljivih karakteristika proizvoda (trgovačko ime, simbol, logotip, prepoznatljiv dizajn), koji razlikuju ovaj proizvod od istog ili sličnog proizvoda s drugog područja (konkurencije).⁶

Prema Strateškom programu ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013.), u sljedećem razdoblju potrebno je:

1. Izraditi strategiju razvoja maslinarstva kao značajnog gospodarskog potencijal u Istarskoj županiji.

⁶ Grupa autora (2008): Strateški programi ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013), Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet

2. Izraditi katastar maslina, uvažavajući agro-ekološke uvjete. Donijeti prioritetne sortne liste, koje se u odnosnim uvjetima mogu uspješno uzgajati.
3. Urediti rasadničarsku proizvodnju posebno autohtonih sorata, kako bi se osigurala najviša kakvoća sadnica maslina. To se odnosi na usklađivanje zakonske regulative s odnosnom u EU i podizanja matičnjaka sorata i podloga prema standardima, uključivši matičnjake bez virusnih sorti i podloga.
4. Usklađivanje standarda za maslinovo ulje s onima u EU, uz učinkovit inspekcijski nadzor.
5. Očuvati autohtone sorte
6. Podići kolekcijske i matične nasade sorata maslina
7. Zakonski urediti postupanje sa kominom i tehnološkim vodama u uljarama
8. Poticati ustroj Centra za razvoj maslinarstva (Vodnjan i dr.)
9. Razviti tržišne institucije za trženje (dražbe i aukcije), te prilagoditi hrvatsko zakonodavstvo onom u EU za poslovno povezivanje proizvođača voća (organizacije proizvođača) za objedinjavanje ponude, uključivši zajedničke skladišne i preradbene kapacitete. Potporu za navedeno povezati sa strukturnom (institucijskom) politikom.
10. Edukacija, obuka i informacija proizvođača i upravnih struktura u području maslinarstva o ključnim konceptima Zajedničke organizacije tržišta EU za područje voća (proizvođačka udruženja, marketinški standardi, tržišne institucije za maslinarstvo i sl.).⁷

Prema programu ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013) nije zabilježena značajna promjene u maslinarstvu. Jedan od ciljeva koji je proveden jest poticanje ustroja Centra za razvoj maslinarstva (Vodnjan). U Vodnjanu je otvoren centar za obuku mladih maslinara.

2.3.2. Stočarska proizvodnja

Stočarska proizvodnja ima tendenciju stalnog opadanja, kako ukupnog broja jedinki životinja, tako i proizvodnje mesa i drugih životinjskih proizvoda. Brojnost stoke u proteklom desetogodišnjem razdoblju se smanjuje, najviše zbog nepovoljnog gospodarskog stanja u stočarskoj proizvodnji.

⁷ Grupa autora (2008) : op. cit.pod 6, str.57

Takvo stanje utječe i na razmjerno mali udio stočarstva (u ukupnoj vrijednosti proizvodnje) u poljoprivredi što ograničava i razvoj proizvodnje krmnog bilja i iskorištenost pašnjaka.

Stočarska proizvodnja je danas na ovom području u znatnim teškoćama, a razlozi su višebrojni. Prvi je razlog, mala veličina gospodarstava ograničava i broj stoke.

Drugi je razlog, još uvijek je nazočna iluzija da se tek neznatnim promjenama i uz tradicijski način proizvodnje odnosno sustav gospodarenja i uz stalnu potporu i brigu državnih institucija (poglavito otkupa i subvencija) može odgovoriti novim uvjetima tržišnog gospodarstva. Međutim, bez temeljitog preoblikovanja organizacije stočarske proizvodnje, bitnih i kvalitativnih promjena na području stočarske selekcije neće biti moguće osigurati razvitak stočarstva kao djelatnosti. Treći je hranjenja, neodgovarajućeg pasminskog sastava, teškoća u poboljšanju kakvoće gospodarskih zgrada, mehanizacije i drugo.⁸

Stočarstvo se prema rasnom sastavu dijeli na govedarstvo, svinjogojstvo, peradarstvo, kozarstvo, ovčarstvo i konjogojstvo.

Govedarstvo

Na području Istarske županije se nalazi nešto više od 8000 goveda. Ukupan broj krava je 4000 krava, što predstavlja 2,2% hrvatske populacije. Kao i ostalim hrvatskim županijama, prevladavaju krave mliječnih i kombiniranih pasmina (77%). Na području Istre obitava hrvatsko autohtono govedo koje domaće stanovništvo naziva boškarin. Najveći broj grla ove pasmine je na području Buja. Prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije za 2015. godinu u Istarskoj županiji zabilježeno je 8452 goveda⁹. U Republici Hrvatskoj ima 781 krava Istarskog goveda u 169 stada, od čega se na području Istarske županije drži 648 krava u 147 stada. Ova pasmina broji 512 grla ženskog rasplodnog pomlatka, od čega je 407 grla na području ove županije. Kroz sve ove godine kontinuirano se vrši planski odabir novih muških rasplodnjaka (trenutno je 53 aktivna bika), čime se doprinosi razvoju pasmine.¹⁰

⁸Grupa autora (2008): Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008.-2013.), Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet

⁹ Prema: LAG (2016) : Lokalna razvojna strategija LAG-a „ Središnja Istra“ 2014-2020 <http://lag-sredisnjaistra.hr/wp-content/uploads/2013/09/LOKALNA-RAZVOJNA-STRATEGIJA-LAG-a-SREDI%C5%A0NJA-ISTRA-2014-2020-004.pdf>, Izrađivač Lokalne razvojne strategije: WYG savjetovanje d.o.o. ; str.13 (10.09.2019)

¹⁰ IŽ (2016) : Stočarska proizvodnja u istarskoj županiji , <http://grasscroatia.hpa.hr/wp-content/uploads/2016/08/STO%C4%8CARSKA-PROIZVODNJA-U-ISTARSKOJ-%C5%BDUPANIJI.pdf> (11.09.2019)

Svinjogojstvo

Uzgoj svinaj u Istri sve više opada, kao u prošlosti tako i danas ta vrsta djelatnosti je ekspanzivna i nedovoljno razvijena. Prema posljednjim podacima iz 2015.godine Hrvatske poljoprivredne agencije u Jedinственном registru domaćih životinja na području Istarske županije zabilježeno je 9785 svinja. Za uzgoj svinja Istra ima idealne klimatske uvijete, ali i dalje njihov uzgoj je vrlo mali i ne zadovoljava tržišne potrebe za prerađenim svinjskim mesom. Jedan od najpoznatijih svinjskih proizvoda u Istri je „Istarski pršut“, koji je poznat diljem svijeta i upisan je u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla. Istarska županija je u suradnji s Vukovarsko-srijemskom, Brodsko-posavskom, Osječko-baranjskom i Požeško-slavonskom županijom pokrenula inicijativu za osnivanjem Proizvođačke organizacije u sektoru svinjogojstva.

Cilj je osnivanja ove proizvođačke organizacije povezati uzgajivače svinja i prerađivače svinjskog mesa, a na tragu proizvodnje tipičnih hrvatskih autohtonih proizvoda, da linijski budu povezani od uzgajivača krmača, proizvodnje odojaka, tovljača do 200 kg prosječne težine za proizvodnju istarskog pršuta, kao i slavonskog kulena. Plan je da se u ovaj projekt uključe klaoničari, proizvođači stočne hrane i naravno prerađivači svinjskog mesa. Zbog velikog interesa na domaćem i inozemnom tržištu za Istarskim pršutom na području Istre sve se više grade i otvaraju nove pršutarne i prerade svinjskog mesa.

Peradarstvo

Peradarsku proizvodnju karakterizira visok stupanj industrijalizacije. Veliki peradarski sustavi u proizvodnji mesa i jaja upotrebljavaju genetski potencijal peradi koji omogućava visoku proizvodnju. Istra je nekoć bila poznata ne samo u Hrvatskoj već i šire po uzgoju peradi tj. po pazinskom puranu kojeg danas gotovo da i nema, a i najveći proizvođač i prerađivač purećeg mesa „Puris“ je u stečaju. Danas u Istri još ima obitelji koji se bave uzgojom peradi no zbog male proizvodnje nisu baš konkurentni na tržištu te ih dodatno ugrožava i veliki uvoz peradi. Poteškoće u sadašnjoj proizvodnji su: visoki troškovi proizvodnje, otežana mogućnost dobivanja kredita, povećana uvozna konkurencija, otežan pronalazak novih lokacija zbog nedostatka infrastrukture, previsoke cijene zemljišta, a stare napuštene farme koje bi se mogle otkupit iziskuju jako puno ulaganja. Ukupan broj peradi koji je zabilježen za Jadransku Hrvatsku 2010.g. iznosio je 963.030, i kasnije postepeno opada ta brojka.

Najveći pad u peradstvu dogodio se 2015.g. i tada je Državni zavod za statistiku zabilježio 496.180 peradi, već iduće godine se situacija poboljšava . U 2017.g. zabilježeno je 943.568 peradi, a 2018.g. 774.725 peradi¹¹. Broj peradi za Istarsku županiju nije raspoloživ, Državni zavod za statistiku više ne obrađuje podatke za svaku županiju pojedinačno, već se podaci grupiraju na Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku.

Kozarstvo

Istarska koza je 2012. godine, uvrštena na popis hrvatskih izvornih i zaštićenih pasmina. Danas se na cijelom uzgojnom području istarske koze, uzgaja oko 100 rasplodnih grla, što je svrstava u red kritično ugroženih pasmina. Zbog drastičnog smanjenja koza u Istri reagirala je Udruga kozara. Ukazala je ne velike neiskorištene površine koja bi se mogla koristiti za ispašu čiji su vlasnici općine i gradovi.

Međutin problem je u prostorni planovi koji takvu proizvodnju uopće nisu predvidjeli pa bi prvi i najvažniji korak trebao biti izmjena planova u korist ove proizvodnje. To je također i veliki potencijal za eko-kozarstvo. Državni zavod za statistiku za Jadransku regiju u 2015.g. zabilježio je brojku od 30.406 koza, a ukupan je broj koza u 2018.g. bio 51.979. Prema posljednjim podacima Hrvatske poljoprivredne agencije u Jedinstvenom registru domaćih životinja za 2015.godinu Istra bilježi samo 3148 koza.

Ovčarstvo

U Hrvatskoj ovce najviše uzgajaju radi proizvodnje mesa, u prvom redu janjetine, dok se za proizvodnju mlijeka koristi oko 7% rasplodnih ovaca, odnosno oko 50.000 grla. Međutim, u posljednje vrijeme povećan je interes za uzgoj ovaca za proizvodnju mlijeka te preradu mlijeka u obiteljskom gospodarstvu. Mlijeko se prerađuje u sir na tradicionalan način ili industrijski u mljekarama. Obiteljska gospodarstva i mljekare uglavnom prerađuju mlijeko u različite vrste punomasnih polutvrđih ili tvrdih ovčjih sireva (paški, creski, istarski, brački itd.) Na otocima, npr. Pagu i Cresu te u Istri proizvodi se i skuta. Vuna nema neku veću ekonomsku važnost, jer se samo manji dio prerađuje u domaćoj tekstilnoj industriji, dio sirove vune se izvozi, a određena količina završava u prirodi predstavljajući, nažalost, problem u smislu onečišćavanja okoliša. Ovce su i „čistači terena“ pa ih mnogi upravo zbog toga imaju na svom imanju.

¹¹ Prema: Državnom zavodu za statistiku <https://www.dzs.hr/> (11.09.2019)

Osnovni problemi vezani uz ovčarstvo su :

-nomadska ispaša radi kojih mnogi uzgajivači nemaju dovoljno vlastitih pašnjaka, te na taj način dolaze u sukob sa vlasnicima zemljišta, tvrtkom Hrvatske šume d.o.o. i državnim poljoprivrednim zemljištem);

-teškoće oko osiguranja radnih dozvola za pastire koji pretežno dolaze iz BiH i Makedonije; - visoke cijene, nemogućnost najma i koncesije državnog poljoprivrednog zemljišta i zemljišta u vlasništvu Hrvatskih šuma;

- problem prodaje janjaca i ovaca za klanje¹².

Prema podacima o uzgoju Hrvatskog stočarskog centra u 2006. godini u Istri evidentirano je 154 uzgajivača s 11.678 ovaca i ovnova. Od toga su 2.261 grla hrvatske izvorne pasmine istarska ovca (1.923 ovaca, 285 šilježica i 53 ovnova).¹³ Posljedni podaci Hrvatske poljoprivredne agencije u Jedinstvenom registru domaćih životinja na području Istre evidentirano je 18493 ovaca, što prikazuje porast u odnosu na stanje devet godina prije. Porast je bilo za 6815. Poslije 2015.godine nema podataka o stanju ovaca u Istarskoj županiji. DZS za Jadransku regiju bilježi u 2018.g. 327.653 ovaca i ovnova. U uzgoju ovaca i dalje u odnosu na istru prednjače otoci Pag i Cres.¹⁴

Konjogojstvo

U Istri su konji služili pretežno u cestovnoj kolskoj vuči i u šumskim radovima pri izvlačenju trupaca, a vrlo rijetko u neposrednoj obradi zemlje. Danas konji više ne služe za prijevoz jer pojavom mehanizacije i unaprijeđenjem mehanizacije to više nije potrebno. Razvojem turizma u Istri se razvija i konjički sport. Sve je popularije rekreativno jahanje i hipoterapija. Prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije u Jedinstvenom registru domaćih životinja u Istarskoj županiji za 2015. godinu evidentirano je 983 konja. Poslije 2015.godine nema novijih podataka za konjarstvo Istarske županije.

¹² Grupa autora (2008): op.cit. pod 6, str.62

¹³ Prema: Državnom zavodu za statistiku <https://www.dzs.hr/> (11.09.2019)

¹⁴ Prema: LAG (2016): op. cit. pod 9; str.13 (10.09.2019)

3. INSTITUCIJE U FUNCISI RAZVOJA POLJOPRIVREDE U ISTARSKOJ ŹUPANIJI

Ministarstvo poljoprivrede i Źumarstva je najvaŹnija institucija koja je odgovorna za provedbu zakona, donoŹenje propisa za njegovu provedbu, nazdor te druge struĉne poslove. Ministarstvo obavlja i struĉne poslove koji se odnose na poljoprivredu, ribarstvo, prehrambenu i duhansku industriju, veterinarstvo, Źumarstvo te inspekcijske poslove i poslove graniĉne inspekcije.

Institucije koje su odgovorne za razvoj poljoprivrede Istarske Źupanije su:

- Upravni odjel za poljoprivredu, Źumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske Źupanije.
- AZRRI – Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o. Pazin
- Institut za poljoprivredu i turizam u Poreĉu
- MIH d.o.o. Poreĉ
- Fond za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre
- Srednja poljoprivredna Źkola u Poreĉu
- Visoka poljoprivredna Poreĉ
- HZPSS – PodruŹnica Istarske Źupanije
- HSC – PodruŹnica Istarske Źupanije
- 51. poljoprivredno udruŹenje s cca 5000 ĉlanova
- Savez poljoprivrednih udruŹenja
- 5 poljoprivrednih i 6 ribarskih zadruga
- Istarski regionalni zadruŹni savez
- 50 – ak privatnih poljoprivrednih tvrtki

3.1. Upravni odjel za poljoprivredu, Źumarstvo, lovstvo, ribolovstvo i vodoprivredu Istarske Źupanije

Upravni odjel za poljoprivredu, Źumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu pruŹa organizacijske, struĉne, tehniĉko-tehnoloŹke, marketinŹke i finansijske potpore subjektima u djelatnostima poljoprivrede, Źumarstva, lovstva, ribarstva i vodoprivrede. OsmiŹljava i provodi programe iz djelokruga rada vodeći raĉuna o odrŹivom i jednakomjernom razvoju prostora Istarske Źupanije.

Obavlja poslove iz područja ruralnog razvoja i to izradu strateških dokumenata, surađuje s tijelima državne uprave, komorama, općinama, gradovima, županijama i ostalim subjektima u provedbi strategije ruralnog razvoja, te prati provedbu programa i projekata u cilju implementacije ruralne politike, te njezinog usklađenja sa europskim i nacionalnim politikama na području ruralnog i regionalnog razvoja.

□ Izrađuje programe razvoja pojedinih djelatnosti, opće i pojedinačne akte te stručne podloge iz područja poljoprivrede, šumarstva, lovstva, ribarstva i vodnog gospodarstva, razrađuje i predlaže provedbu razvojnih mjera poljoprivredne politike na razini Županije, posebice mjere strukturne politike, zemljišne politike, i unapređenja gospodarenja poljoprivrednim površinama, izradu programa i provedbu infrastrukturnih radova u cilju bolje obradivosti i iskorištavanja poljoprivrednog zemljišta, predlaže i provodi mjere institucionalne potpore u poljoprivrednoj proizvodnji, potiče i pomaže stručno i interesno povezivanje poljoprivrednika te stručnu pomoć poljoprivrednim proizvođačima, pogotovo obiteljskim poljoprivrednim proizvođačima u razvoju osnovne djelatnosti, prerade poljoprivrednih proizvoda, valorizacije i promocije tipičnih autohtonih proizvoda, te razvoj dopunskih djelatnosti pri obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

□ Koordinira rad Fonda za razvoj poljoprivrede i agroturizma Istre te predlaže mjere kreditne i financijske potpore poljoprivrednom i ribarskom sektoru, poduzima mjere za unapređenje proizvodnje hrane prema ekološkim načelima, sudjeluje u organizaciji stručnih i gospodarskih manifestacija i promocija, te izloži lokalnog, regionalnog i međunarodnog značaja.

□ Predlaže i provodi mjere unapređenja lovnog gospodarstva i gospodarenja lovištima, surađuje s lovačkim društvima na zaštiti i unapređenju lovnog fonda i razvoju dopunskih djelatnosti u lovstvu, provodi prvostupanjski upravni postupak i donosi upravne akte iz područja lovstva.

□ Priprema strateške dokumente iz oblasti ribarstva, te predlaže mjere za poboljšanje položaja djelatnosti, razvoj tržišta ribarskih proizvoda, ostvarivanja kadrovskih, tehničkih i drugih preduvjeta za razvoj djelatnosti, surađuje s ribarskim udrugama i zadrugama u pripremi strateških odrednica, te sa drugim regijama na zajedničkim projektima praćenja stanja, zaštite i unapređenja ribarske infrastrukture, ribljug fonda, razvoju marikulture i održivom gospodarskom razvoju jadranskih resursa.

□ Sudjeluje u pripremi projekata u cilju zaštite i valorizacije šuma, prepoznavanju značajnih šumskih resursa, resursa ljekovitog bilja, gljiva i raslinja u šumama, njihovoj zaštiti i valorizaciji, pripremi preventivnih programa za zaštitu šuma od požara i drugim aktivnostima iz šumskog gospodarstva. Obavlja poslove iz djelatnosti vodnog gospodarstva i upravljanja vodama, koordinira i surađuje s tvrtkama u djelatnosti radi unapređenja djelatnosti i osiguranja dovoljnih količina kvalitetnih vodnih resursa u Županiji, te poduzima mjere i aktivnosti, te koordinira subjekte radi uspostave sustava trajne zaštite vodnih resursa. Kandidira i prati realizaciju projekata sufinanciranih od fondova Europske unije i državnih tijela (darovnice) iz područja nadležnosti, te osiguranju financijskih, tehničkih i kadrovskih preuvjeta za njihovu pripremu i realizaciju, te obavlja i druge poslove kada je to utvrđeno zakonom, drugim propisom, odlukom Županijske skupštine i Župana.¹⁵

Programi i projekti unutar upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu su:

□ Fond za razvoj poljoprivrede i agroturizama čiji je cilj osnivanja uspostaviti djelotvoran sustav u iznalaženju i pružanju financijske pomoći poljoprivredi Istarske županije radi zaustavljanja negativnih trendova u svim segmentima primarne poljoprivredne proizvodnje te stavljanja u funkciju proizvodnje hrane svih raspoloživih resursa, poglavito poljoprivrednog zemljišta

□ Strateški program ruralnog razvoja je strateško planskoprogramski dokument, te sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem poljoprivrede, ribarstva i ruralnih područja Istarske županije. To je inače uobičajen instrument koji se koristi u Europskoj uniji kako bi unaprijedio regionalni odnosno županijski razvoj.

□ Program podizanja dugogodišnjih nasada od iznimne je važnosti jer Istarska županije ima izrazite komparativne prednosti za uzgoj dugogodišnjih nasada uvinogradarstvu, voćarstvu i maslinarstvu. Bez korištenja financijske potpore nemoguće bi bilo održati konkurentnost, a u razdoblju koje slijedi treba učiniti iskorak i investicijama povećati proizvodnju, zaštititi okoliš i suočiti se na tržištusa konkurencijom bez zaštitnih carina.

¹⁵ Prema: IŽ (2009): Djelokrug poslova Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=2630> (09.09.2019)

□ Studija o ekonomskoj efikasnosti proizvođača mlijeka koja analizira ekonomsku efikasnost sadašnje proizvodnje mlijeka i daje pretpostavke unaprjeđenja gospodarskog položaja proizvođača.

Osnovna zadaća Studije je odrediti glavne činitelje ekonomske efikasnosti proizvodnje mlijeka u Županiji, te izdvojiti dio proizvođača sa sposobnošću razvoja i konkurentnosti svoje proizvodnje. Za konkurentni dio proizvođača će se definirati osnovni pravci razvoja, ocijeniti njihov sadašnji stupanj opremljenosti za razvoj i potrebe resursa.¹⁶

3.2. Agencija za ruralni razvoj Istre

Agencija za ruralni razvoj Istre (AZRRI) d.o.o. sa sjedištem u Pazinu, osnovana je 13.01.2003. godine sa zadatkom povezivanja javnog i privatnog sektora te za pripremu i provedbu projekata u ruralnom prostoru.¹⁷ Prva je Agencija te vrste u Hrvatskoj sa specifičnim zadatkom koordiniranja proizvodnih aktivnosti u ruralnim području Istre. Cilj Agencije je pokretanje gospodarskih i razvojnih programa u ruralnom prostoru Istre. Osnivač Agencije je Istarska županija koja je imatelj poslovnog udjela u omjeru od 100%.

Neka od područja aktivnosti AZRRI-a su:

- Istraživanje i razvoj – prikupljanje, izrada i statistička obrada podataka vezanih za ruralni prostor i djelatnosti u njemu, izrada znanstvenih projekata vezanih za razvoj ruralnih krajeva, izrada prezentacija
- Strateško planiranje – izrada strateškog programa razvoja Istarske županije
- Priprema projekata – osmišljavanje projekata, odabir i koordinacija partnera, priprema gotovih dokumenata
- Implementacija projekata - odabir i kreiranje timova, edukacija kandidata, koordinacija implementacije, kontrola aktivnosti, završna evaluacija
- Upravljanje gospodarskim i razvojnim programima – provođenje i upravljanje programima u ruralnom prostoru Istre

¹⁶Prema: IŽ (2009): Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolovstvo i vodoprivredu Istarske županije, Programi i projekti <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=250> (09.09.2019)

¹⁷Prema: Agencija za ruralni razvoj Istre (2003) <http://www.azrri.hr/index.php?id=51> (07.09.2019)

□ Promidžba Istarske županije – sudjelovanje na nacionalnim i internacionalnim sajmovima, promidžba tipičnih istarskih proizvoda

□ Edukacija poljoprivrednika – održavanje seminara, davanje informacija o raspisanim natjecajima, podizanje razine primjenjivog znanja, pružanje konzultantske pomoći.

Misija AZRRI-ja je promovirati istarske poljoprivredne proizvode i namirnice, te povezivanje istih sa sektorom turizma, ugostiteljstva i hoteljerstva, te zaštita istarskih autohtonih pasmina kao što su boškarin, tovar, ovca kroz razvojne programe.

Vizija je da AZRRI bude primjer svima onima koji žele ulagati i razvijati ruralne krajeve Istre, širiti pozitivu i optimizam te biti podrška poljoprivrednicima i stanovništvu u njihovoj želji za napredovanjem i razvojem ruralnih područja.¹⁸

Kao primjer poduzetnika koji je uspješno ostvario svoj poduzetnički pothvat temeljem misije i vizije AZRRI-ja je gospodin Mihael Budak. Mihael Budak vlasnik je poljoprivrednog obrta osnovanog 2014. godine i nalazi se u Sv. Petru u Šumi. Gospodin Budak je bio dugogodišnji djelatnik AZRRI –a gdje je u razvojnom laboratoriju za mesne proizvode bio na poziciji voditelja proizvodnje. Tamo je stekao bogatno znanje i iskustvo koje danas primjenjuje u vlastitom poslu. Njegova pršutarna ima u sebi potpuno zaokruženi proizvodni i tržišni proces – od njive do stola. Naime on uzgaja hranu za svinje na dvadesetak hektara zemljišta, u vlastitom tovu ima dvjestotinjak svinja, uključujući i rasplodne neraste i krmače, a također imaju i klaonicu svinja i druge sitne stoke, objekte za preradu mesa odnosno za proizvodnju pršuta, kobasica i drugih proizvoda sa svim potrebnim rashladnim komorama, zionama i slično. U sklopu svega toga je i mali dućan u kojem prodaju vlastite proizvode, te restoran nazvan „Doma“ u kome nude tradicijska istarska jela, ponajviše od sušenog i svježeg svinjskog mesa. Izgradnja i opremanje cijeloga kompleksa koštali su 5,5 milijuna kuna, što je najvećim dijelom financirano kreditom županijskog Fonda za razvoj poljoprivrede i agroturizma u iznosu od 5 milijuna kuna. Pohvale vrijedan projekt osiguravati će ne samo radna mjesta već i dohodovnu sigurnost poljoprivrednika.

¹⁸ Prema: Agencija za ruralni razvoj Istre (2003) <http://www.azrri.hr/index.php?id=274> (07.09.2019)

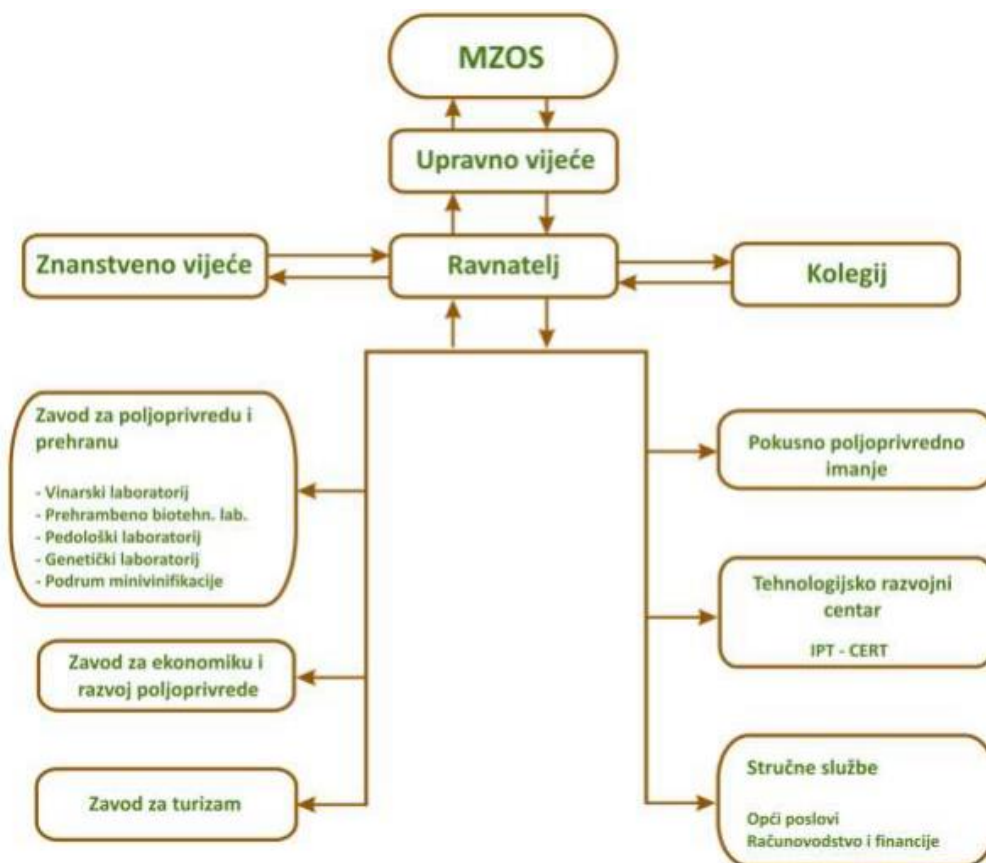
3.3. Institut za poljoprivredu i turizam

Institut za poljoprivredu i turizam u Poreču je javni znanstveni institut koji djeluje u okviru Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske¹⁹. Kroz povijest Institut mijenjao je svoj naziv, sadržaj i razine istraživanja. Kao početak postojanja bilježi se 5. rujna 1874. godine, kada je Istarski sabor donio odluku o osnivanju Pokrajinske vinarsko-voćarske stanice (Stazione eno-pomologica provinciale) sa sjedištem u Poreču. Stanica je počela s radom u travnju 1875. godine na poljoprivrednim površinama koje su joj dodijeljene na rubu grada.

U 138-godišnjem razdoblju osnovna zadaća Instituta bila je provedba primijenjenih istraživanja s ciljem rješavanja aktualnih problema u poljoprivredi i definiraju smjernica razvoja ukupnog ruralnog prostora. Ljudski i materijalni resursi Instituta u funkciji su ostvarenja bržeg i kvalitetnijeg razvoja poljoprivrede imajući u vidu njezin značaj u unaprjeđenju ekonomskih, ekoloških i socioloških obilježja ukupnog mediteranskog područja. Zadnjih 20-tak godina djelatnost je proširena i istraživanjima u segmentu turizma, posebice na ruralnom prostoru, čime se Institut uklopio u osnovne strateške gospodarske pravce razvoja šireg okruženja.

¹⁹ Prema: Institut za poljoprivredu i turizam Poreč (2013) <http://www.iptpo.hr/index.php/o-instituta/povijest> (10.09.2019)

Slika 1: Ustroj Instituta za poljoprivredu i turizam

Izvor: Prema: Institutu za poljoprivredu i turizam Poreč (2013) <http://www.iptpo.hr/index.php/o-instituta/organizacija> (06.09.2019)

Ustroj Instituta za poljoprivredu i turizam koji se sastoji od upravnog vijeća unutar kojeg djeluje ravnatelj, te znanstveno vijeće i kolegij. Ravnatelj je direktno povezan sa 6 organizacijskih jedinica. Prva koju možemo istaknuti je Zavod za poljoprivredu i prehranu koja se sastoji od: Vinarskog laboratorija, prehrambeno biotehnoškog laboratorija, pedagoškog laboratorije, genetičkog laboratorije te podrumom minivinifikacije. Zatim slijede: zavod za ekonomiku i razvoj poljoprivrede, Zavod za turizam, Pokusno poljoprivredno imanje, tehnologijsko razvojni centar i na kraju stručne službe za opće poslove, računovodstvo i financije. Uspješnost dugogodišnjeg poslovanja svakako se krije u ustroju Instituta i obrazovanim kadrom koji djeluje u organizacijskim jedinicama.

4. PROGRAMI RAZVOJA POLJOPRIVREDE U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

4.1. Program poticanja višegodišnjih nasada

Istarska županija ima izrazite komparativne prednosti za uzgoj dugogodišnjih nasada u vinogradarstvu, voćarstvu i maslinarstvu (zemljište, klima, tradicija, tržište, autohtoni sortiment). Da bi se pružila pomoć obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima i malim poduzetnicima u poljoprivredi i da bi se navedene kulture zadržali na tržištu, održala konkurentnost, povećala proizvodnja, zaštitili okoliš i suočili se sa globalnim tržištem pridonijet će program poticanja višegodišnjih nasada. U provedbu financijskih potpora i sufinanciranja u poljoprivredi sudjeluje Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Hrvatsko zavod za poljoprivredno savjetodavnu službu i Istarska županija. Program se počeo provoditi 1994.godine do 2008.godine, a drugi dio poticanja višegodišnjih nasada započeo je 2008.godine i trajat će do 2020.godine.

Cilj Programa sufinanciranja višegodišnjih nasada je podizanje novih nasada (vinogradi, voćnjaci, maslinici) i oživljavanje postojećih u svrhu povećanja kvalitete i konkurentnosti domaćih proizvođača te usklađivanje s europskim pravilima proizvodnje.

Ovim Programom se namjerava ostvariti slijedeće ciljeve:

- razvoj malih poljoprivrednih poduzetnika
- pokretanje neiskorištenih gospodarskih resursa
- ekološki pristup održivom razvitku područja
- okrupnjavanje zemljišnih parcela
- intenziviranje poljoprivredne proizvodnje radi: stvaranja nove dobiti, zapošljavanja nezaposlenih osoba, dopune turističkoj ponudi, tehnoloških unapređenja, razvoja prerađivačkih i uslužnih djelatnosti, povezivanje i udruživanje poljoprivrednika, sanacije opožarenih površina, uređenje zemljišta i infrastrukture u njegovoj funkciji, stvaranje osnova za izgradnju sustava za navodnjavanje.²⁰

²⁰ MIH d.o.o Poreč, Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolovstvo i vodoprivredu (Poreč 2008.): Program podizanja dugogodišnjih nasada Istarskoj županiji- izvješće o realizaciji programa, model sufinanciranja i koncepcija provedbe programa do 2020.godine

Ovim programom bi se u vinogradarstvu postigli mnogi pomaci koji bi se trebali ostvariti do 2020 godine. Osiguralo bi se sljedeće: podizanje godišnje minimalno 200 ha vinograda, godišnje 800.000 loznih cijepova. U vinogradarstvo se planira uložiti okvirno 9.600.000,00 kn jer vrijednost jednog certificiranog loznog cijepa je otprilike 12,00 kn .

U maslinarstvu se želi postići da se godišnje zasadi minimalno 300 ha ili 100.000 komada sadnica maslina. Vrijednost jedne sadnice iznosi 52 kune, odnosno planira se uložiti 5.200.000, 00 kuna godišnje. Za voćarstvo se planira zasadi 100.000 sadnica raznih voćki. Vrijednost jedna sadnica se kreće od 18,00-120,00 kuna, odnosno godišnje se planira ulaganje od 3.000.000,00 kn. Vrijednost sadnice voćki ovisi o vrsti , tako primjerice cijena ljeske iznosi 18,00 kn a sadnica cijepljenog oraha 120,00 kn.

Programom poticaja višegodišnjih nasada trebalo bi se postići veće površine nasada vinograda. Voćnjaci bi se trebali povećati na stanja od 2,0 mil stabala sa prijašnjih 1,0 mil stabala koji je bio zabilježen 2008.godine. Od voćaka planira se podignuti nove nasade breskvi, jabuka, šljiva, trešnji i druge vrste. Do 2020.godine trebali bi se ravitalizirati nasadi ljeske na površini od 1500 ha, smokvi na površini od 300 ha, uzgoj kestena (Istarskog maruna) na površini od 300 ha. Na zapuštenom i opožarenom području šumskog zemljišta (gdje prevladava ilovasto-glinasto tlo) saditi mikorizirane sadnice ljeske, masline i kestena sa crnim i bijelim tartufom na površini od 1000 ha. Ostale vrste voćki kao što su oskоруše, mušmule, žižule, nar, šipak i drugi trebalo bi zasadi minimum 100 ha. Realizacijom predloženog Programa u Istarskoj županiji do 2020.godine bilo zasađeno sa trajnim nasadima 17.800 ha površine što čini 10,5% od ukupnog poljoprivrednog zemljišta.

4.2. Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije

Strateški program razvoja ruralnog područja Istarske županije (2008.-2013.) je strateško plansko-programski dokument i sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem poljoprivrede, ribarstva i ruralnih područja.

Glavni nositelj projekta Strateškog programa razvoja ruralnog područja Istarske županije (2008.-2013.) je AZRRI - Agencija za ruralni razvoj Istre, d.o.o. Pazin, te Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolov i vodoprivredu Istarske županije.

Na temelju Zakona 84/01 Republike Italije Regija Toscana je putem ARSIA-e Agencije za ruralni razvoj Toscanne osigurala 150.000,00 Eura za izradu Strateškog plana razvoja Istarske županije. Navedenim programom su sufinancirane aktivnosti u Italiji (Toskani) i Republici Hrvatskoj (Istri) vezano za izradu Strategije ruralnog razvoja Istre koja je rađena po prvi puta u Republici Hrvatskoj po LEADER pristupu, odnosno tzv. "bottom up" pristupom (od dolje prema gore).

Ciljevi strateškog programa razvoja ruralnog područja Istarske županije:

1. Opisati trenutnu situaciju u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnim područjima (zemljopisne karakteristike, društveno-ekonomska situacija, demografska struktura, obrazovanje, nacionalni i županijski sustavi potpore, poljoprivredna proizvodnja i industrija, institucionalni okvir...)
2. Odrediti ruralna područja u Istarskoj županiji (prema kriterijima EU i OECD-a)
3. Identificirati snage (Strengths), slabosti (Weaknesses), mogućnosti (Opportunities) i opasnosti (Threats) u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnim područjima.
4. Definirati viziju, odrediti strateške ciljeve, prioritetna područja intervencije, mjere i razvojne programe
5. Definirati lokalne akcijske grupe - LAG (priprema ruralnih zajednica za usvajanje i provedbu lokalnih ruralnih razvojnih strategija te integriranih ruralnih razvojnih strategija kroz lokalna partnerstva - LEADER pristup)
6. Definirati prava, obveze i nadležnosti te način vrednovanja i praćenje provedbenih projekata i financiranje) na županijskoj i lokalnoj razini.
7. Opisati trenutnu situaciju u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnim područjima (zemljopisne karakteristike, društveno-ekonomska situacija, demografska struktura, obrazovanje, nacionalni i županijski sustavi potpore, poljoprivredna proizvodnja i industrija, institucionalni okvir...)
8. Odrediti ruralna područja u Istarskoj županiji (prema kriterijima EU i OECD-a)
9. Identificirati snage (Strengths), slabosti (Weaknesses), mogućnosti (Opportunities) i opasnosti (Threats) u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnim područjima.

10. Definirati viziju, odrediti strateške ciljeve, prioritetna područja intervencije, mjere i razvojne programe
11. Definirati lokalne akcijske grupe - LAG (priprema ruralnih zajednica za usvajanje i provedbu lokalnih ruralnih razvojnih strategija te integriranih ruralnih razvojnih strategija kroz lokalna partnerstva - LEADER pristup)
12. Definirati prava, obveze i nadležnosti te način vrednovanja i praćenje provedbenih projekata i financiranje) na županijskoj i lokalnoj razini²¹.

Program treba gledati kao dinamičan, "otvoren" strateški dokument, koji će s vremenom trebati mijenjati i prilagođavati promjenama u okruženju i Županiji. Program predstavlja opći okvir i strateško plansko-programski dokument te je sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem poljoprivrede, ribarstva i ruralnih područja Istarske Županije.

Misija strateškog programa razvoja ruralnog područja Istarske županije: „Poticati i osigurati održivi ruralni razvoj Istarske županije koji se temelji na očuvanju i razvoju okolišnog, ljudskog, socijalnog i stvaralačkog/proizvodnog kapitala radi poboljšanja uvjeta za cjeloviti razvoj i kvalitetan život u ruralnim područjima Istarske županije. Zadovoljstvo i kvaliteta života lokalnog stanovništva, održivi razvoj županije uz ekološke smjernice, kao i pokretanje gospodarskih aktivnosti²².“

Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013) je još uvijek aktualan jer nisu ostvareni planirani programi. Sve do dolaska novog programa za razvoj Istarske županije ovaj je program aktualan.

²¹ Prema: Agencija za ruralni razvoj Istre- Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013) <http://www.azrri.hr/index.php?id=143> (10.09.2019)

²² Grupa autora (2008): op.cit. pod 6, str.89

Temeljno načelo Strateškog programa je da se održivost treba temeljiti na međusobnoj ovisnosti njena tri stupa: gospodarskom razvoju, socijalnoj pravednosti i zaštiti okoliša, kao i na unaprijeđenom upravljanju.. Potrebni su zajednički napori kako bi se postigao napredak u održivom upravljanju resursima, te povećanju prirodne i kulturne raznolikosti ovog područja²³. Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije će postići napretka u prioritarnim područjima djelovanja pomoću jedanaest mjera:

1. Mjere za unapređenje zaštite okoliša i zaštitu poljoprivrednog zemljišta
2. Mjere za unapređenje ekološke proizvodnje
3. Mjere za unapređenje prostornog uređenja ruralnih područja
4. Mjere za unapređenje ruralnog turizma
5. Mjere za unapređenje proizvodnje autohtonih i izvornih proizvoda
6. Mjere za unapređenje obrazovanja ruralnog stanovništva
7. Mjere za unapređenje sustava za navodnjavanje
8. Mjere za unapređenje upotrebe malih šuma
9. Mjere za unapređenje ribarstva
10. Mjere za unapređenje ruralnih financija
11. Mjere za unapređenje ruralne ekonomije

Navedene mjere su vrlo važne za opstanak gospodarstva i održivog razvoja. Autohtoni proizvodi sve više privlače potrošače. Istra će sve teže moć konkurirati u proizvodnji prehrambenih proizvoda zemljama EU-e, ali ima velike perspektive u proizvodnji autohtonih i izvorskih proizvodima primjerice maslinovo ulje, istarski pršut, rakije, istarsko vino i drugi proizvodi. Obrazovanje je u današnje vrijeme jako važno i kod poljoprivrednika, nekad su poljoprivrednici bilo neškolorano stanovništvo, a danas uspješan poljoprivrednik kontinuirano ulaže u svoje znanje. Poljoprivreda bez navodnjavanja nema budućnost. Potreba za navodnjavanjem se svake godine povećava zbog klimatskih promjena koje dovode do sve većih vremenskih oscilacija. Provođenjem svih ovih jedanaest mjera na području ruralnih djelova Istarske županije mogu se postići veliki napretci u razvoju ruralnih djelova i učiniti poljoprivredu konkurentniju od trenutačne. Na temeljima razvijenije poljoprivrede i turizma lakše će se moći razvijati i ostale grane gospodarstva.

²³ Grupa autora (2008): op.cit. pod 6, str.79

5.EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA

Ekološka poljoprivreda uklapa se u koncept održivog razvoja jer čitavim nizom mjera koje obuhvaćaju ukupno gospodarenje teži ekološki čistoj, gospodarski isplativoj, etički prihvatljivoj i socijalno pravednoj poljoprivrednoj proizvodnji. Omogućava formiranje novog područja u poljoprivrednom gospodarstvu s perspektivom preorijentacije postojećih gospodarstava u ekološkom i profitabilnom smislu, posebno pogodnog za specijalizirana obiteljska gospodarstva. Otvaranje posebnog tržišta ekološki proizvedenih proizvoda posebne kakvoće te opskrbljivanje domaćeg tržišta tim proizvodima. Također stvara mogućnost prodaje na stranom tržištu kroz turizam i izvoz, povećano zapošljavanje u poljoprivredi, preradi i prodaji i bolje iskorištavanje poljoprivrednih površina.

Ekološka poljoprivreda ima dvostruku ulogu, s jedne strane opskrbljuje tržište prema zahtjevima potrošača za ekološkim proizvodima, a s druge doprinosi zaštiti okoliša i dobrobiti životinja te ruralnom razvoju. Trebala bi doprinositi održanju i povećanju plodnosti, stabilnosti i biološke raznolikosti tla, ali i sprečavanju zbijanja i erozije tla, kao i boljem recikliranju ekoloških materijala i korištenju obnovljivih izvora energije.

Definicija ekološke proizvodnje prema Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda: „Ekološka proizvodnja” (“organska”, “biološka”) poseban je sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobrazu, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima.²⁴

Unapređenje ekološke poljoprivrede pretpostavlja provedbu slijedećih mjera:

1. Ekološku proizvodnju hrane u Istarskoj županiji potrebno je razvijati koristeći prirodne prednosti, dosadašnja iskustva, raspoloživi kadar i institucije te pozitivnu zakonsku regulativu.
2. Nastaviti provedbu razvojnih programa proizvodnje ekološke hrane, poticanja dorade, standardizacije i marketinške valorizacije ekoloških tipičnih, tradicijskih i autohtonih proizvoda s ciljem stvaranja prepoznatljive marke Istarskog ekološkog proizvoda.

²⁴ Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, NN 12/01 Članak 2.

3. Tematski objediniti regionalne subjekte institucionalizacijom ili projektnim zadacima, te osnovati Savjetodavno Vijeće za ekološku proizvodnju Istarske županije, Konzorcij proizvođača i Savjetodavni centar održivog razvoja i proizvodnje tipičnih proizvoda.
4. Stimulativnim mjerama agrarne politike i harmonizacijom mjera na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou stvarati pretpostavke za ugradnju novih tehnologija i nadzor ekološke proizvodnje.
5. U strateške razvojne dokumente Istarske županije etablirati programe razvoja ekološke poljoprivrede.
6. Inicirati stvaranje javno - privatnih partnerskih odnosa u cilju prostorne i ekonomske valorizacije ekološke proizvodnje te zaštite općeg društvenog interesa.
7. Razvijati ogledna imanja introdukcijom suvremenog znanja i novih tehnologija poštujući ekološke posebnosti prostora.
8. Potpora preusmjeravanju na ekološku poljoprivrednu proizvodnju (sufinanciranje troškova registracije i nadzora ekološke proizvodnje; sufinanciranje nabave opreme za ekološku proizvodnju i poticanje ekološke proizvodnje)
9. Stvarati pretpostavke za ugradnju i provedbu obrazovnih programa ekološke proizvodnje u sve razine obrazovnog sustava uključujući i izradu / izdavanje stručne literature.
10. Ustrojiti županijsko bioetičko povjerenstvo za provedbu zaključaka zabrane uporabe GMO sjemena i hrane.
11. Izraditi Studiju izvodljivosti razvoja ekološke poljoprivrede u Istarskoj županiji sukladno pravnoj stečevini Europske unije.²⁵

Provedbom mjera za unaprijeđenje ekološke poljoprivrede doprinos će biti kako na čovjeka kao pojedinca, tako i na cijelu zajednicu. Još uvijek je nedostatna opća razina informiranosti i edukacije o ekološkoj proizvodnji, pa bi se provedbom obrazovnih programa ekološke proizvodnje situacija mogla promjeniti..

²⁵ Grupa autora (2008): op.cit. pod 6, str.100-101

Na području Istarske županije djeluje Udruga registriranih ekoloških proizvođača Istarske županije-Istarski Eko proizvod koja bilježi 60 članova u 2019. godini. Cilj osnivanja Udruge je interesno okupljanje pravnih osoba i građana uključenih u djelatnosti ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane.

Ciljevi Udruge registriranih ekoloških proizvođača Istarske županije su:

1. Poticanje razvitka ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane te plasmana ekoloških proizvoda;
2. Poticanje razvitka eko-turizma i zaštite okoliša u cilju održivog razvitka Istarske županije;
3. Vođenje brige o zaštiti i nezagađivanju tla, vode, zraka i okoliša te održanju biološke raznolikosti u svrhu razvitka djelatnosti navedenih u ovom članku;
4. Stalno usavršavanje svojih članova i unapređivanjem stručnog znanja iz djelatnosti navedenih pod (1);
5. Stručno utjecati na etičku i kvalitetnu proizvodnju, preradu i promet ekološki proizvedene hrane, pića i predmeta opće uporabe te usluga sukladno nacionalno i međunarodno prihvaćenim standardima i propisima;
6. Suradnja sa srodnim udrugama, savezima i ustanovama u zemlji i inozemstvu u cilju ostvarenja osnovnih ciljeva udruženja na lokalnoj, nacionalnoj i međudržavnoj razini;
7. Davanje stručnog mišljenja o utjecaju pojedinih gospodarskih djelatnosti na okoliš i s tim u svezi gledišta o opravdanosti i suglasnosti za sve veće investicije i poduzetničke aktivnosti na području djelovanja udruge;
8. Organizacija mini sajмова za članove Udruge kao i organizacija Eko sajma na državnom nivou te zajedničko sudjelovanje na drugim sajmovima u svrhu približavanja ekoloških proizvoda potrošačima.²⁶

Udruga registriranih ekoloških proizvođača Istarske županije zbog lakšeg plasmana ekoloških proizvoda pokrenula je otvaranja Solidarnih tržnica. Solidarne ekološke tržnice nastale su kao odgovor na zadovoljenje potrebe ekoloških poljoprivrednika za mjestom plasmana proizvoda, ali i potrebe potrošača za ekološkom hranom.

²⁶ Statut Istarskog EKO Proizvoda (Članak 11)

Na tržnici vlastiti uzgoj izlažu isključivo certificirani ekološki poljoprivrednici koji posjeduju Potvrđnicu – dokaz da je uzgoj u skladu s ekološkim standardima propisanim od strane Ministarstva poljoprivrede, a koju izdaje nadzorna stanica po obavljenoj redovnoj godišnjoj kontroli.

Prva takva tržnica osnovana je u Puli 2013. godine u organizaciji udruge Istarski Eko proizvod (IEP) i uz podršku građanske inicijative koja okuplja ekološke proizvođače i potrošače hrane pod nazivom Solidarna ekološka grupa. Godinu dana kasnije pokrenuta je takva tržnica u Rovinju, a 2016. godine u Novigradu. Tržnice u Puli otvorene su samo jedan dan u tjednu i to radi svaki utorak u pododnevnom satima. U Rovinju i Novigradu solidarna tržnica otvorena su svaki drugi tjedan. Tržnica je mjesto susreta između proizvođača i potrošača gdje uz kupovinu izmjenjuju iskustva, a kupac na licu mjesta može doznati sve o proizvodu. Osim što se na ovaj način promovira zdrava hrana i zdrav način života, kontinuirano se podupire uzgoj i plasman eko proizvoda te jača domaća ekološka poljoprivredna proizvodnja. Princip ovakvog tipa tržnice jest da su proizvođači i potrošači u stalnom kontaktu. Kupac naručuje željenu količinu određene namirnice, a proizvođač je siguran da će ono što na tržnicu donese i prodati. Članovi Solidarne eko grupe pri kupovini ostvaruju brojne pogodnosti. Trenutno je učlanjeno 200-tinjak obitelji s područja Istre koji po svoje namirnice odlaze upravo na solidarne eko tržnice. Za članove je cijena proizvoda nešto povoljnija. Ponuda je uvijek raznolika, nudi se sezonsko povrće i voće, med, orasi, bademi, ulje, mliječni proizvodi (sir, skuta), proizvodi od smokava, različite vrste marmelade i sl.

Solidarne tržnice postaju sve posjećenije, ekološki proizvodi postaju svakodnevica ne samo članovima solidarne eko grupe nego i drugim kupcima.

Kako bismo prepoznali eko proizvod on na svojoj ambalaži ima otiskut prepoznatljivi znak. Propisana oznaka proizvoda koji su proizvedeni sukladno s Zakonom o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i propisima donesenim na temelju njega.

Slika 2: Oznaka EU za eko proizvoda- zeleni listić sa zvijezdicama (lijevo); Oznaka za eko proizvod u Hrvatskoj (desna slika)

Izvor: Prema: Eko razvoj (2017) <http://www.ekorazvoj.hr/index.php/koraci-do-eko-znaka/oznacavanje-eko-proizvoda> (17.09.2019.)

Potrošači sve više traže upravo eko proizvode, a s ovom oznakom su prepoznatljivi i lako provjerljivi. Kako u Hrvatskoj, tako i u Europskoj Uniji potražnja za ekološkim proizvodima je veća od ponude.

6. POVEZANOST RURALNOG TURIZMA I POLJOPRIVREDE

Ruralni turizam je svaka turistička aktivnost u ruralnom prostoru u koju ubrajamo: cikloturizam, adrenalinski turizam, planinski turizam, zdravstveni turizam, ekološki turizam i mnogi drugi specifični oblici turizma. Boravak na selu i u prirodi postaje apsolutni turistički hit u svijetu sa sve više pobornika željnih bijega iz urbanih sredina. Ovaj segment turističke ponude u Istri produžuje sezonu s dosadašnjih dva do tri mjeseca sunca i mora na punih pola godine.

Četiri su ključna faktora uspjeha ruralnog turizma:

- multidisciplinarni pristup – uključivanje ekonomske, ekološke i socio-kulturalne analize
- nužna stalna konzultacija sa stakeholdersima (radionice) – poduzetnici, javna uprava, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, jedinice lokalne samouprave, turističke zajednice, sustav zaštite prirode, sustav kulturnih djelatnosti i dr.
- otvorenost strategije za javnost – turizam se, više od drugih "industrija", oslanja na "lokalni goodwill", na kulturu udomljivanja posjetitelja, gostoljubivost. "Otvorenost strategije" znači organiziranje javnih rasprava, korištenje medija i dvosmjernu komunikaciju nositelja strateškog razvoja i lokalne zajednice.
- donošenje strategije ne završava njenom izradom. Radi se o dugoročnom projektu, koji treba biti fleksibilan i spreman na adaptacije s obzirom na stalne promjene u okruženju. Taj se proces odvija u stalnom dijalogu i mrežnom partnerstvu između poduzetnika, javnog sektora i interesa sektora zaštite prirode i kulturne baštine.²⁷

Počeci ruralnog turizma u Istri bili su 1997. godine kada su učinjeni prvi pomaci akcijom Odjela za turizam i trgovinu Istarske županije, kojom je promovirana brošura o agroturizmu. Time se potaknuo interes za taj oblik turizma te je u Odjel za turizam i trgovinu Istarske županije dostavljeno pedesetak upita za agroturizam i ostale oblike turizma. Tako je u 1999. godini na području Istarske županije registrirano 37 agroturističkih domaćinstava s ukupno 108 kreveta. Od tada interes za bavljenje turizmom na ruralnom prostoru Istre stalno raste.

²⁷ Krajnović A., Čičin-Šain D., Predovan M., : Izvorni znanstveni članak „ Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma- problem i smjernice“ str.34

Ruralni prostor Istre pruža mnogo aktivnosti i obiluje mnogim prirodnim bogatstvima kao što su dobra klima, čisti zrak i voda, očuvana prirodna okolina, sociokulturno nasljeđe i očuvanost građevina.

Tablica 1: Dolasci i noćenja turista na području Turističke zajednice središnje Istre u 2017. i 2018. godini- po općinama

	Broj kreveta 2017.	Broj kreveta 2018.	Indeks povećanja kapaciteta	Dolasci i 2017.	Noćenja 2017.	Dolasci i 2018.	Noćenja 2018.	Indeks 2018/2017 Dolasci	Indeks 2018/2017 Noćenja
Cerovlje	164	174	106,10	1739	11652	1885	12178	108,40	104,51
Gračičće	172	181	105,23	1626	11789	1622	12606	99,75	106,93
Karojba	220	264	120	1797	17232	2260	19550	125,77	113,45
Lupoglav	138	159	115,22	972	7136	1227	8593	126,23	120,42
Pazin	705	746	105,82	9603	53783	10787	6293	112,33	117,02
Pićan	345	375	108,70	3106	26163	3166	27349	101,93	104,53
Sveti Lovreč	741	811	109,45	5832	50417	6813	56184	116,82	111,44
Sveti Petar u Šumi	274	270	98,54	2253	22566	2316	23362	101,80	103,53
Tinjan	821	865	105,36	7033	63514	7894	68494	112,24	107,84
UKUPNO	3580	3845	107,40	33958	264252	37970	291253	111,81	110,22

Izvor: Središnja Istra (2019): Izvješće o izvršenju programa rada i financijskom poslovanju Turističke zajednice središnje Istre za 2018;

http://www.centralistria.com/images/upload/Godi%20izvje%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20TZSI%20za%202018.%20godinu_FINAL_potpis.pdf ; str.3 (20.09.2019)

Potražnja za smještajem u ruralnom djelu Istre porasla je. U 2009. godini u središnjem djelu Istre zabilježeno je 221 741 noćenja, a 2011. godine 249 549 noćenja. Od ukupne potražnje u ruralnom turizmu Istre 9,5 do 11,1% čine domaći turisti, a 88,9 do 90,5% strani turisti. Najveće zanimanje za ruralnu turističku destinaciju Istre pokazuju posjetitelji iz Njemačke (28,2%), na drugom su mjestu posjetitelji iz Italije (12,1%), a slijede posjetitelji iz Austrije (10,8%), Nizozemske (8,7%), Češke (3,4%), Poljske (2,0%), Velike Britanije (1,6%), Francuske (1,4%) i ostali.

U tablici 1 prikazani su dolasci i noćenja na području središnje Istre za 2017. i 2018. godinu. Općine Cerovlje, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Pićan, Sv. Petar u Šumi, Sv. Lovreč, Tinjan i Grad Pazin ostvarili su ukupn 291 253 noćenja i 37 970 dolazaka u 2018. godini, što čini porast od 10% u noćenjima i 12% u dolascima u odnosu na proteklu godinu. Broj smještajnih kapaciteta (bez pomoćnih ležajeva) također bilježe porast i to 7%. Sve općine bilježe porast u pogledu dolazaka i noćenja, osim Općine Gračišće, čije područje bilježi mali pad u dolascima u odnosu na proteklu 2017.godinu. Prema navedenim podacima primjećuje se da se svake godine povećava posjećenost središnje Istre.

Pružatelji turističko-ugostiteljskih usluga na poljoprivrednom gospodarstvu mogu biti registrirane pravne ili fizičke osobe, a u skladu s aktualnim i nadležnim zakonima, mogu pružati usluge:

- smještaja
- prehrane (hrane i pića iz pretežno vlastite proizvodnje ili drugih OPG-ova)
- turističke usluge kao što su sudjelovanje u poljoprivrednim poslovima, jahanje, lov, ribolov, izleti, različite radionice, itd.

Tipovi domaćinstva koji se nude u ruralnom (središnjem) dijelu Istre su agroturizmi, ruralne kuće za odmor, ruralno B&B (bed & brekfast), ruralni obiteljski hotel i odmor na vinskoj cesti. Sve se više povećanja njihov kapacitet zbog sve veće potražnje.

Tablica 2 : Objekti i kapaciteti ponude agroturizma Istre u 2009. godini

Vrsta objekta	Broj kreveta	Kapacitet (broj kreveta)
UKUPNO	391	2 371
Agroturističko gospodarstvo	36	170
Bed & breakfast	25	221
Odmor na vinskoj cesti	5	28
Ruralna kuća za odmor	140	960
Ruralni obiteljski hotel	10	247
Sobe i apartmani	40	345
Stancije ili vile	45	400

Izvor: Izrada autora prema: Ružić P. (2011.) Ruralni turizam Istre- perspektive i činitelji razvoja, stanje i perspektiva. Poreč: Institut za poljoprivredu i turizam, Zavod za turizam. Str.108.

Iz ove tablice daje se zaključiti da kapacitet smještaja i ponude raste u odnosu na podatke koji su bili u samom počecima, broj kreveta drastično raste ali se vrste objekata sve više šire. Ruralne kuće za odmor čine iznimno popularnu vrstu smještaja za goste veće platežne moći. Gosti u ovim objektima najčešće borave duže od prosječnog boravka u Istri i Hrvatskoj, aktivan je od svibnja do listopada. Odmor na vinskim cestama je najslabije razvijen i zastupljen na Istarskom području.²⁸

Dolazak sve većeg broja domaćih i stranih turista u ruralne dijelove Istre njihovo je stanovništvo potaknulo na otvaranje seoskih gospodarstva. Spojili su poljoprivredu i ugostiteljstvo zajedno tzv.agroturizam. To su obiteljska i poljoprivredna gospodarstva koja nude ugostiteljsko-turističke usluge. Osnovna djelatnost agroturizma je poljoprivredna proizvodnja, a ugostiteljsko-turistička dodatak ponudi.

Agroturizmom se u okviru obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava pokreće niz gospodarskih i izvangospodarskih aktivnosti koje:

1. doprinose oživljavanju poljoprivredne proizvodnje na malim površinama, ali na novijoj osnovi, s obzirom na poznato tržište i potrošača;
2. pridonose povećanju dohotka, a u konačnici i standarda života;

²⁸ Turistička zajednica Istarske županije na dan 07.03.2012.(18.09.2019)

3. pokreću aktivnost uzgoja prirodne i zdrave hrane, za kojom je potražnja, naročito u visoko razvijenim zemljama, u porastu;

4. omogućuju turistima u ruralnim sredinama aktivan odnos prema prirodi i poljoprivrednoj proizvodnji na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

Opremljenost obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva u funkciji bavljenja agroturizma obuhvaća sve one elemente gospodarstva koji se na bilo koji način mogu upotrijebiti u smislu razvoja agroturizma. Jedni od elemenata bi bilo: veličina posjeda, obujam poljoprivredne proizvodnje, struktura članova domaćinstva, stambeni prostor, stanje infrastrukture, te zainteresiranost za uključivanje u programe agroturizma.

Ruralne kuće za odmor tradicionalne su istarske kuće, potpuno adaptirane, i to uz poštivanje uvjeta ambijentalnosti i korištenjem prirodnih materijala. Gostima se iznajmljuje cjelokupna kuća s pripadajućim prostorom, a iako imaju potpunu privatnost, kontakt s domaćinom ipak postoji.

Ruralni B & B (bed & breakfast) naziv je domaćinstva koje uz noćenje nudi i doručak,. Doručak pripremaju isključivo od vlastitih proizvoda (domaći kruh, pekmez, suhomesnati proizvodi, kokošja jaja i sl.). Domaćin živi na tome domaćinstvu i gost je smješten praktički u njegovoj kući, no budući da su životni prostori domaćina i prostor gosta odvojeni privatnost ipak postoji. Ruralni obiteljski hoteli mali su i intimni hoteli. Njihov izgled je u starim zdanjima, a kapacitet nije veći od 35 kreveta. Usluge su personalizirane, a postoje i brojni dodatni sadržaji.. Hoteli proizvode i pojedine vlastite proizvode.

Odmor na vinskoj cesti podrazumijeva domaćinstva specijalizirana za proizvodnju vina. Gostu je omogućeno upoznavanje s proizvodnjom i, naravno, konzumacija. Budući da je udaljenost između vinskog podruma i kreveta vrlo kratka te nije potrebno prelaziti automobilom što gostu pruža dodatno opuštanje i uživanje u dobroj vinskoj kapljici i čarima vinograda.

Strani i domaći turisti željni su autohtonih proizvoda proizvedenih na ekološki način od lokalnih poljoprivrednika. Kvaliteta i dobra ponuda domaćih proizvoda ključ su uspjeha u povezanosti poljoprivrede i turizma. To iziskuje mnoge napore kako fizičke tako i financijske.

Danas u Istri ima više institucija koje pružaju poljoprivredniku potporu u njegovom poslovanju. EU-a također nudi bespovratna sredstva za razvoj i poticanje ruralnog turizma poljoprivrednicima koji su upisani u Upisnik poljoprivrednika u Ministarstvu poljoprivrede više od jedne godine, koja su im od velike pomoći na putu do njihova uspjeha.

Vizija istarskog turizma do 2025. godine:

- Istra se orijentira na turizam za vrijednosni profil zapadnog potrošača s izgrađenim turističkim iskustvom i kulturom;
- Bitno se podiže kvaliteta svih tipova smještaja, posebno kampova i privatnog smještaja, i novoj kvaliteti prilagođava turistički lanac vrijednosti;
- Dodaje se vrijednost kulturnim i prirodnim atrakcijama
- Ulazi se u proces snažnijeg globalnog pozicioniranje i marketinga
- Ciljaju se segmenti više srednje i više kategorije potrošača;
- Podiže se udio hotela i turističkih resora u smještajnoj strukturi poticanjem novih investicija u turističkom sektoru prvenstveno;
- Razvija se određeni broj projekata unutar i izvan postojećih izgrađenih zona i tako se obraća EU stanovništvu kao destinacija s organiziranim rezidencijalnim tržištem nekretnina
- Određenu ofenzivu kvalitete nužno prati i podizanje kapaciteta ljudskih resursa za što se nalaze nova sustavna rješenja za kvalitetno obrazovanje svih razina djelatnika u turizmu;
- Postavlja se konkurentan sustav upravljanja turizmom temeljem dogovorene vizije i operativnih strategija između sadašnjih, a i novih dionika istarskog turizma²⁹.

²⁹Prema: Master plan turizma Istarske županije (2016): Master plan turizma Istarske županije 2015.- 2025.(Finalni izvještaj master plana) www.istra.hr/.app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025. , Turistička zajednica Istarske županije pdf, str.115, (17.09.2019)

7. ZAKLJUČAK

Istra je najrazvijenija županija u Republici Hrvatskoj. Prema brojnim pokazateljima poljoprivreda je u Istri značajna gospodarska grana kao u prošlosti tako i danas.

Povijest poljoprivrede u Istri zabilježena je još od VII. stoljeća za vrijeme bizantskog razdoblja kada su najzastupljenije poljoprivredne kulture bile žitarice, masline i vinova loza. Dolaskom slavena stočarstvo počinje zauzimati sve važnije mjesto poljoprivrednoj proizvodnji. Za uspješan razvoj poljoprivrede važni su povoljni prirodni uvjeti. Agrarna struktura Istarske županije je nepovoljna za njezin razvoj naspram velike konkurencije iz EU-e. Izrazito su nepovoljne veličine posjeda i usitenjenost parcela za razvoj suvremene i specijaliziranije poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredna proizvodnja u Istarskoj županiji vrši se unutar dva organizacijska sustava, a to su poljoprivredna poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG). Vrste poljoprivredni proizvoda djelimo na biljnu i stočarsku proizvodnju. Od biljnih proizvoda zastupljeno je povrćarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo, voćarstvo, maslinarstvo. Biljna proizvodnja u Istri je više zastupljenija od stočarske. Stočarstvo svakim danom se sve više smanjuje.

Razlog smanjenja stočarstva je u malim gospodarstvima koja ograničavaju broj stoke, te bi država trebala sniziti cijenu poljoprivrednih zemljišta, urediti prostorne planove za izgradnju farmi i obnoviti stare zapuštene farme.

Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva najvažnija je državna institucija u poljoprivredi, na području Istarske županije ima nekoliko institucija koje sudjeluju u razvoju poljoprivrede. Jedne od značajnijih su Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolovstvo i vodoprivredu, Agencija za ruralni razvoj Istre i Institut za poljoprivredu i turizam .

Za sve veći razvoj vinogradarstva i maslinarstva zaslužni su Programi poticaja višegodišnjih nasada. Tim se programom planira sufinancirati podizanje novih nasada (vinogradi, maslenici, voćnjaci) i oživljavanje postojećih u svrhu povećanja kvalitete i konkurentnosti domaćih proizvođača. Drugi važni program za Istru je Strateški program ruralnog razvoja koji je započeo još 2008. godine.

Danas sve više naglasak stavlja na ekološku poljoprivredu , koja se uklapa u koncept održivog razvoja. Ona ima dvostruku ulogu, s jedne strane opskrbljuje tržište s ekološkim proizvodima, a s druge strane doprinosi zaštiti okoliša i dobrobiti životinja te ruralnom razvoju. Na području Istre djeluje i Udruga registriranih ekoloških proizvođača koji svoje proizvode plasiraju na solidarnim tržnicama.

Boravak u prirodi i na selu postaje apsolutni turistički hit, pa su se tako počeli razvijati ruralni djelovi Istre. Tako su se spojili poljoprivreda i turističko-ugostiteljska djelatnost. Kvaliteta i dobra ponuda ključ su uspjeha u povezanosti poljoprivrede i turizma.

LITERATURA

KNJIGE I ČLANCI U ZNANSTVENIM PUBLIKACIJAMA

1. Čavrak, V. (ur.) (2011): Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura, Zagreb, 2011.
2. Krajnović A., Čičin-Šain D., Predovan M.,: Izvorni znanstveni članak „Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma- problem i smjernice“
3. Ružić P. (2011.) Ruralni turizam Istre- perspektive i činitelji razvoja, stanje i perspektiva. Poreč: Institut za poljoprivredu i turizam, Zavod za turizam.

OSTALI IZVORI

1. Agencija za ruralni razvoj Istre (2003) <http://www.azrri.hr/index.php?id=274>
2. Agencija za ruralni razvoj Istre (2003) <http://www.azrri.hr/index.php?id=51>
3. AZRRI (31.03.2009) :Poljoprivredni dosezi u Istarskoj županiji; Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo , ribolovstvo i vodoprivredu Istarske županije i Agencija za ruralni razvoj Istarske županije ; <https://www.slideserve.com/jacoba/republika-hrvatska-istarska-upanija-upravni-odjel-za-poljoprivredu-umarstvo-lovstvo-ribarstvo-i-vodoprivredu-i-az>
4. Državnom zavodu za statistiku <https://www.dzs.hr/>
5. Grupa autora (2008): Strateški programi ruralnog razvoja Istarske županije (2008-2013), Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet
6. Institut za poljoprivredu i turizam Poreč (2013) <http://www.iptpo.hr/index.php/o-instituta/povijest>
7. IŽ (2009): Djelokrug poslova Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=2630>
8. IŽ (2011): Županijska razvojna strategija 2011-2013, http://www.istra-istria.hr/uploads/media/ZRS_Istarske_zupanije_2011_-_2013_-_Materijal_za_Skupstinu_IZ.pdf ;Istarska razvojna agencija
9. IŽ (2016) : Stočarska proizvodnja u istarskoj županiji , <http://grasscroatia.hpa.hr/wp-content/uploads/2016/08/STO%C4%8CARSKA-PROIZVODNJA-U-ISTARSKOJ-%C5%BDUPANIJI.pdf>

10. LAG (2016) : Lokalna razvojna strategija LAG-a „ Središnja Istra“ 2014-2020
<http://lag-sredisnjaistra.hr/wp-content/uploads/2013/09/LOKALNA-RAZVOJNA-STRATEGIJA-LAG-a-SREDI%C5%A0NJA-ISTRA-2014-2020-004.pdf>
11. Master plan turizma Istarske županije (2016): Master plan turizma Istarske županije 2015.-2025.(Finalni izvještaj master plana)
www.istra.hr/.app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.,
Turistička zajednica Istarske županije
12. MIH d.o.o Poreč, Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolovstvo i vodoprivredu (Poreč 2008.): Program podizanja dugogodišnjih nasada Istarskoj županiji- izvješće o realizaciji programa, model sufinanciranja i koncepcija provedbe programa do 2020.godine
13. Miletić, A.; Lalić, D. (2019): Poljoprivreda Istarske županije
<http://www.istrapedia.hr/hrv/663/poljoprivreda/istra-a-z/>
14. Oplanić, M : Poljoprivredna proizvodnja, u: Milotić A.(ur.) (1997): Dugoročni program razvoja poljoprivrede u županiji Istarskoj do 2010. godine, Institut za poljoprivredu i turizam , Poreč
15. Prema: IŽ (2009): Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolovstvo i vodoprivredu Istarske županije, Programi i projekti <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=250>
16. Statut Istarskog EKO Proizvoda (Članak 11)
17. Turistička zajednica Istarske županije na dan 07.03.2012.
18. Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, NN 12/01
Članak 2.
19. Županijskoj razvojna strategija Istre do 2020.godine (2018) http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/sluzbene_novine/2018/broj06-od-27-03-2018.pdf

POPIS SLIKA I TABLICA

SLIKE

1. SLIKA 1: Ustroj Instituta za poljoprivredu i turizam ; str.21
2. SLIKA 2: Oznaka EU za eko proizvoda- zeleni listić sa zvijezdicama (lijevo); Oznaka za eko proizvod u Hrvatskoj (desna slika) ; str. 31

TABLICE

1. TABLICA 1: Dolasci i noćenja turista na području Turističke zajednice Istarske županije u 2017. i 2018. godini- po općinama; str. 33
2. TABLICA 2: Objekti i kapaciteti ponude agroturizma Istre u 2009. godini; str. 35

SAŽETAK

Poljoprivreda je najstarija ljudska djelatnost. Prve poljoprivredne kulture u Istri (VII. st.) bile su žitacice, masline i vinova loza. Agrarna struktura Istre nepovoljna je za razvoj suvremene poljoprivrede zbog veličine i usitnjenosti područja. Prirodni uvjeti Istarske županije su velika prednost za razvoj biljne i stočarske proizvodnje. Važnu ulogu za unaprijeđenje poljoprivrede imaju programi za razvoj poljoprivrede u Istarskoj županiji. Tijekom proteklih godina ostvarene su značajne suradnje sa raznim institucijama i agencijama u Istri i inozemstvu te je tako realiziran niz značajnih projekata. Sve je veći naglasak na ekološku poljoprivredu i proizvodnju. Ona ima dvostruku ulogu, opskrbljuje tržište prema zahtjevima potrošača za ekološkim proizvodima i doprinosi zaštiti okoliša, dobrobiti životinja te ruralnom razvoju. Dolaskom sve većeg broja domaćih i stranih turista u ruralne djelove Istre potaklo je razvoj seoskih gospodarstva. Ruralni dio Istre bogata je ponudom smještaj u idiličnim selima koji odišu tišinom i prirodnim ljepotama, uz bogatu gastronomsku ponudu domaćih proizvoda. Ti se isti domaći proizvodi nastoje čim više uključiti u turističku ponudu kako bi se povećala njihova potrošnja, a i prepoznatljivost.

Ključne riječi: Istarska županija, poljoprivreda, poljoprivredne kulture, institucije, ekološka poljoprivreda, ruralni turizam.

SUMMARY

Agriculture is the oldest economic activity developed by humans. The first cultures in Istria (7th century) included cereals, olives and vine. Due to its size and fragmentation, agricultural land in Istria is not suitable for the development of modern agriculture. Natural conditions in the Istria County offer a considerable advantage for the development of crop and animal production. An important role for the promotion of agriculture is played by various agricultural development programmes in the Istria County. In recent years, significant cooperation has been achieved with various institutions and agencies in Istria and abroad, resulting in a series of important projects. Ecological agriculture and production are becoming increasingly important. Their role is twofold. They supply the market to meet consumers' demand for ecological products and contribute to environmental protection, animal welfare and rural development. An increasing number of domestic and foreign tourists visiting rural parts of Istria has encouraged the development of rural tourism. The rural part of Istria offers a great variety of accommodation options in idyllic villages, abounding in peace and natural beauties, as well as in a rich gastronomic offer of local products.

Efforts are being made to include these domestic products in the tourist offer as much as possible in order to increase their consumption and make them more recognizable.

Key Words: Istria, agricultura, institutions, rural tourism, ecological agriculture.